

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

СОСТОЈБАТА СО УКАЖУВАЧИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

МАКЕДОНСКИ
ЦЕНТАР ЗА
МЕЃУНАРОДНА
СОРАБОТКА

СОСТОЈБАТА СО УКАЖУВАЧИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

СОСТОЈБАТА СО УКАЖУВАЧИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Издавачи:

Македонски центар за меѓународна соработка (МЦМС)
Транспаретност Македонија (ТМ)

За издавачот:

Александар Кржаловски, прв извршен директор, МЦМС
Ана Јаневска Делева, извршен директор, ТМ

Автор:

Петар Тодоровски

Лектура:

Даниел Медароски

Дизајн:

Кома

ИСБН: 978-608-4681-51-9

МАКЕДОНСКИ ЦЕНТАР ЗА МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Контакт:

МЦМС, адреса: ул. Никола Парапунов бр. 41а
пошт. фах 55, 1060 Скопје;
тел.: +389/2/3065-381; факс: +389/2/3065-298
е-пошта: mcms@mcms.mk; веб-страница: www.mcms.mk.
Scribd: <http://www.scribd.com/people/documents/2996697>
SlideShare: http://www.slideshare.net/mcms_mk
Facebook: <http://www.facebook.com/mcms.mk>
Twitter: http://twitter.com/mcms_mk

Мислењата што се изразени овде му припаѓаат на авторот и не ги одразуваат ставовите на Македонскиот центар за меѓународна соработка.

Сите права се задржани. Репродуцирање, копирањето, трансмисијата или преводот на било кој дел од оваа публикација може да се изврши единствено под следните услови: со претходна дозвола на издавачот, заради цитирање во анализа на книгата и под услови изложени во продолжение.

Авторското право на оваа публикација е заштитено, но публикацијата може да се репродуцира на било кој начин без наплата единствено за едукативни намени. За копирање во други услови, за употреба во други публикации или пак за превод или адаптација, треба да се обезбеди претходна дозвола од издавачот.

Во електронска форма публикацијата е достапна на www.mcms.mk

Публикацијата е овозможена со поддршка од американскиот народ преку Агенцијата на САД за меѓународен развој (УСАИД) во рамките на Програмата на УСАИД за антикорупција. Содржината на публикацијата е одговорност на авторот Петар Тодоровски и не ги изразува ставовите на УСАИД или на Владата на Соединетите Американски Држави.

СОДРЖИНА

ВОВЕД.....	5
ЗАКОНСКА РАМКА ЗА ЗАШТИТА НА УКАЖУВАЧИТЕ.....	7
ТРИ СТУДИИ НА СЛУЧАИ НА УКАЖУВАЧИ НА РИЗИЦИ ОД КОРУПЦИЈА	10
Македонски телеком	10
Факултет за безбедност при УКЛО.....	13
Медицинска пластика.....	15
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....	21
ПРОФИЛ НА АВТОРОТ	22

ВОВЕД

Борбата против корупцијата и формите на криминал кои таа ги штити и сокрива е исклучително тежок предизвик за институциите чија цел е нејзиното сузбивање. Начините и методите на извршување кои сторителите на овие кривични дела ги користат тешко се откриваат, а дури и кога ќе се откријат, нов предизвик претставува нивното докажување. Оттаму доаѓа големото значење на укажувачите во оваа борба. Информациите кои тие можат да ѝ ги понудат на истрагата можеби никој друг (освен сторителот) не ги поседува, а можат да бидат од клучно значење за откривањето и докажувањето на одредено кривично дело.

Во „Препораките за заштита на укажувачите“ на Советот на Европа тие се дефинирани како „личности кои пријавуваат или откриваат информации за закана или повреда на јавниот интерес во контекст на нивниот работен однос, без оглед на тоа дали е во јавниот или приватниот сектор“.

Досегашните случаи во кои одредени граѓани се осмелуваа да пријават незаконити дејствија, и тоа уште пред да биде донесен нов закон за заштита на укажувачите и без да уживаат никаква заштита, отвора простор да се смета дека пријавувањето може да заврши само со штетни последици за нив, а извршителите на незаконитите дејствија ќе поминат неказнето. Затоа Транспаренси интернешнел Македонија (ТИ-Македонија) веќе неколку години се залага за заштита на укажувачите, со што борбата против корупцијата би добила значителна поддршка од граѓаните. Прашањето за заштита на пријавувачите на корупција започна да се актуелизира откако ТИ-Македонија во насока да обезбеди соодветен третман на заштита на пријавувачите на ден 14.10.2011 година поднесе предлог до Генералниот секретаријат на Владата на Република Македонија - Одделение за

Укажувачите се „личности кои пријавуваат или откриваат информации за закана или повреда на јавниот интерес во контекст на нивниот работен однос, без оглед на тоа дали е во јавниот или приватниот сектор“.

Транспаренси интернешнел Македонија (ТИ-Македонија) веќе неколку години се залага за заштита на укажувачите, со што борбата против корупцијата би добила значителна поддршка од граѓаните.

Министерството за правда достави информација на 04.11.2013 во која ги повикува сите засегнати страни за вклучување и консултации во текот на подготовката на предлог-закон за изменување и дополнување на Законот за спречување корупција, со кој ќе се воведат систем на интегритет и системска и институционална заштита на укажувачите „whistleblowing“.

Во меѓувреме Центарот за застапување и правна помош на ТИ-Македонија примаше пријави од граѓани кои сакаа да пријават корупција.

соработка со невладините организации, кој се однесува на подготовка на нов закон за заштита на пријавувачите.

Министерството за правда врз основа на доставениот предлог на ден 22.11.2011 година се произнесе дека поднесениот предлог е инкорпориран во стратегијата за реформа на јавната администрација 2011-2015 година и во предлог-програмата за работа на Владата на Република Македонија за 2012 година предложена од страна на Министерството за правда. Од тие причини ТИ-Македонија на ден 16.09.2013 година достави барање до Министерство за правда со цел да добие информации за тоа до каде е постапката за изготвување законска регулатива која се однесува на заштита на пријавувачите, како битен елемент во борбата против корупцијата.

Како одговор на заложбите и јавното застапување на ТИ-Македонија во поглед на ова прашање Министерството за правда достави информација на 04.11.2013 во која ги повикува сите засегнати страни за вклучување и консултации во текот на подготовката на предлог-закон за изменување и дополнување на Законот за спречување корупција, со кој ќе се воведат систем на интегритет и системска и институционална заштита на укажувачите „whistleblowing“.

Во меѓувреме Центарот за застапување и правна помош на ТИ-Македонија примаше пријави од граѓани кои сакаа да пријават корупција. Ретки беа оние кои можат да се наречат укажувачи според дефиницијата во сега донесениот закон, но фактот дека овие луѓе секогаш се соочуваат со губење на своите работни места, а понекогаш и со тужби од страна на претпоставените, го објаснува слабиот интерес за таквиот одважен потег. Во понатамошниот дел од приказот издвојуваме три од нив кои на многу сликовит начин докажуваат дека укажувачите не само што не уживаат заштита при пријавувањето, туку се соочуваат и со последици по нивниот работен однос, а може дури да добијат и тужба за плаќање оштета.

ЗАКОНСКА РАМКА ЗА ЗАШТИТА НА УКАЖУВАЧИТЕ

Пред да се донесе Законот за заштита на укажувачите, овие лица можеа да добијат заштита само согласно Законот за спречување на корупцијата и Законот за заштита на сведоци. Првиот се покажа како недоволно ефикасен заради недостатокот од процедура, а за да се добие заштита, потребно е докажувањето на кривичното дело да биде проследено со несразмерни тешкотии што заштитата на сведокот би ја направило неопходна. Новиот Закон за заштита на укажувачите го олеснува нивниот пристап до правдата со тоа што не се поставува таков услов сè додека лицето кое пријавува ги исполнува критериумите наведени во законот.

Овој закон, кој беше донесен од страна на Собранието на РМ на 10.11.2015 година, укажувачот го дефинира на ист начин како во „Препораките за заштита на укажувачите“ на Советот на Европа. Тоа го прави преку набројување на својствата на лицето кое може да се јави како укажувач. Според законот, тоа може да биде:

- ➔ лице кое има засновано работен однос на определено или на неопределено време во институцијата, односно правното лице каде што пријавува;
- ➔ кандидат за вработување, кандидат за волонтер или практикант во институцијата, односно правното лице за каде пријавува;
- ➔ лице кое по кој било основ е или било ангажирано за извршување работа од институцијата, односно правното лице за каде пријавува;

Новиот Закон за заштита на укажувачите го олеснува нивниот пристап до правдата со тоа што не се поставува таков услов сè додека лицето кое пријавува ги исполнува критериумите наведени во законот.

- ➔ лице кое по кој било основ е или било во деловен однос или друг однос на соработка со институцијата, односно правното лице за каде пријавува;
- ➔ лице кое користи или користело услуги од институцијата, односно правното лице во јавниот и во приватниот сектор за каде пријавува.

Законот на лицата кои ги имаат овие својства им гарантира заштита, односно им гарантира дека поради пријавувањето нема да им биде нанесена штета ним или на блиско лице, нема да им бидат повредени нивните права, ќе уживаат заштита на нивните лични податоци и идентитетот и сл. Оваа заштита има за цел на укажувачите да им обезбеди амбиент за пријавување без страв од последици по нивната безбедност, работното место или благосостојбата на нивните блиски.

Законот, понатаму, го регулира начинот на кој се разлизира заштитеното пријавување, разликувајќи три различни категории: внатрешно, надворешно и јавно пријавување.

Заштитеното внатрешно пријавување е она што се врши во самото правно лице или институција каде што работи или е во некаков однос со укажувачот. Одредбите кои го регулираат внатрешното пријавување предвидуваат обврска за секоја институција и правно лице да определи лице кое ќе ги прима пријавите на укажувачите и ќе поведува постапка по примањето. Ако такво лице не е определено, тогаш тоа ќе се прави кај раководното лице на институцијата, односно правното лице.

Евентуалното непостапување на лице овластено за примање на пријавите од заштитеното внатрешно пријавување или постоење опасност тој да не постапи, на укажувачот му даваат можност за заштитено надворешно пријавување. Во таков случај тој може да се обрати кај Министерството за внатрешни работи, Основното јавно обвинителство, Народниот правобранител, Држав-

**Заштитеното
внатрешно
пријавување
е она што се
врши во самото
правно лице
или институција
каде што работи
или е во некаков
однос со
укажувачот.**

ната комисија за спречување на корупцијата или друга институција, по што се должни пријавата да ја проследат до службено лице надлежно да постапува по она што е истакнато во неа.

За пријавувачот опција е и заштитеното јавно пријавување. За да се искористи, неопходно е прво да се извршат дејствијата на заштитено внатрешно или надворешно пријавување. Во спротивно, укажувачот нема право на заштитата која се гарантира со законот.

Од моментот кога е направено пријавувањето, укажувачот може да ја ужива заштитата од одредбите од овој закон. Таа вклучува заштита од повреда на правата од работен однос или какво било друго загрозување на неговите права како последица од пријавувањето кое го направил. Законот отвора простор за креирање амбиент во кој секој што поседува информации кои може да откријат дела на корупција или други вид криминал ќе може без страв од последици да се обрати до лице, односно институција на која може да ѝ се верува. На тој начин секое лице кое може да се јави како укажувач ќе му се даде можност да стане активен учесник во борбата против тешко докажливите дела на корупција.

Иако законот во себе ги има инкорпорирано искуствата и на неколку други земји во кои постои ваква легислатива, потребно е и институциите да покажат волја истите да ги спроведат во пракса и на тој начин да им влеат верба на укажувачите дека нивниот обид да се вклучат во борба против корупцијата и криминалот ќе вроди со плод и нема да трпат негативни последици.

На секое лице кое може да се јави како укажувач ќе му се даде можност да стане активен учесник во борбата против тешко докажливите дела на корупција.

Потребно е и институциите да покажат волја да ги спроведат во пракса одредбите од законот и на тој начин да им влеат верба на укажувачите дека нивниот обид да се вклучат во борба против корупцијата и криминалот ќе вроди со плод и нема да трпат негативни последици.

ТРИ СТУДИИ НА СЛУЧАИ НА УКАЖУВАЧИ НА РИЗИЦИ ОД КОРУПЦИЈА

Симо Груевски добил отказно решение од страна на неговиот работодавач (АД Македонски телеком) поради тоа што до Државната комисија за спречување на корупцијата доставил информации за неправилности во работата на менаџерскиот тим на компанијата.

МАКЕДОНСКИ ТЕЛЕКОМ

Кога Симо Груевски влегол во улога на укажувач, бил член на Управниот одбор на АД Македонски телеком. На таа позиција останал до април 2004 година кога добил отказно решение од страна на неговиот работодавач поради тоа што до Државната комисија за спречување на корупцијата доставил информации за неправилности во работата на менаџерскиот тим на компанијата.

Г. Груевски пријавата тогаш ја поткрепил со факти (документи и стенограми од седници) укажувајќи дека фирмата покажува зголемување на приходите и намалување на добивката, како и големи трошоци и влечење пари по основ на плати во висина од 20.000 до 30.000 евра, дневници од 1.300 евра и хонорари за консултантски услуги од 300.000 евра и други трошоци, преку сметки од Кипар.

Г. Груевски своите забелешки прво ги пријавил во самата компанија, но неговата пријава не вродила со постапка за неправилностите. Напротив, одговорните лица во компанијата се обиделе да го сокријат проблемот. Затоа тој се решил да ја алармира Државната комисија за спречување на корупцијата. Комисијата го разгледала случајот и утврдила постоење сомнеж за постоење одредени незаконитости во работата на Македонски телеком АД., а поврзано со информациите од страна на Симо Гру-

евски. Надлежното јавно обвинителство се произнело по случајот велејќи дека во овие дејствија не се содржани обележја на кривично дело.

Во меѓувреме Симо Груевски со тужба пред надлежниот суд започнал работен спор преку кој се обидел да си го врати назад загубеното работно место. Го добил спорот пред Основниот суд, но ги загубил постапките по правните лекови пред Апелациониот и пред Врховниот суд, со што дефинитивно ја загубил работата.

Иако македонските институции не покренале никаква постапка по неговите укажувања, тоа го сторил органот за внатрешна ревизија на компанијата. Истрагата ја спровела американското правно биро „Вајт и чејс“ како независен надворешен советник. Тие во завршниот извештај навеле дека постои основано сомневање за постоење корупција кај македонски политичари и лидери на политички партии од страна на менаџерите на Македонски телеком со цел да се добијат одредени бенефиции на пазарот на телекомуникациски услуги во периодот од 2000 до 2005 година. Меѓу другото, тие во извештајот наведуваат: „... факти и околности кои произлегуваат или се поврзани со, меѓу другото, приватизацијата на А.Д. Македонски телеком, одредени консултантски договори и договори за лобирање... вклучително и договори со одредени компании и односи со одредени луѓе од власта поврзани со активностите во Македонски телеком... Доказите покажуваат дека, спротивно на правните норми, повеќето од овие договори биле склучени со цел да се добијат одредени поволности од страна на Владата на Република Македонија. Компаниите ги добивале бенефициите кои ги барале и потоа правеле исплати согласно некој од сомнителните договори. Постојат докази дека и другите договори се незаконити и формирале фонд на средства кои биле на располагање за цели различни од оние наведени во договорите“.

Иако македонските институции не покренале никаква постапка по неговите укажувања, тоа го сторил органот за внатрешна ревизија на компанијата. Истрагата ја спровела американското правно биро „Вајт и чејс“ како независен надворешен советник. Тие во завршниот извештај навеле дека постои основано сомневање за постоење корупција кај македонски политичари и лидери на политички партии од страна на менаџерите на Македонски телеком

Истрагата на „Вајт и чејс“ опфатила временски период од 2000 до 2007 година при што биле откриени над дваесет сомнителни договори во вкупна вредност од над 24 милиони евра.

Раководството на Македонски телеком првично ѝ се заканил на Владата на Република Македонија дека нема да исплати дивиденда за 2005 година и се побунил поради новиот предлог-закон за електронски комуникации.

Истрагата на „Вајт и чејс“ опфатила временски период од 2000 до 2007 година при што биле откриени над дваесет сомнителни договори во вкупна вредност од над 24 милиони евра.

Поради влијанието кои овие случувања го имале на Њујоршката берза во време кога Маџар телеком котирала таму, своја истрага покрена и Американската комисија за хартии од вредност. Таа го потврди она што го откри истрагата на „Вајт и чејс“, како и дека раководството на Македонски телеком првично ѝ се заканил на Владата на Република Македонија дека нема да исплати дивиденда за 2005 година и се побунил поради новиот предлог-закон за електронски комуникации. Во позадина на таквата реакција стоел обид да се одложи либерализацијата на пазарот за телекомуникациски услуги, што било успешно реализирано преку корупција со помош на спорните договори со компаниите од Кипар, кои инаку се поврзани со грчкиот бизнисмен Димитрис Кондоминас. Сите трансакции биле направени во износ од под еден милион евра, со што била избегната потребата за добивање согласност од страна на Управниот одбор на Телекомот.

Иако постапката пред американските власти ги открива сите овие нерегуларности, Јавниот обвинител на Република Македонија сè уште не реагира и се однесува како овие факти да не се откриени. Случајот и понатаму останува затворен.

ТИ-Македонија го следеше случајот, ги истражуваше наводите во рамките на своите можности и за тоа ја известуваше јавноста. Кон тоа во 2012 година се приклучи и самиот Симо Груевски, сега веќе не надевајќи се дека ќе стигне до правда, туку за да извести јавноста за проблемите низ кои минува како укажувач.

Постапката пред американските судови дава надеж дека правдата наскоро ќе ги стигне оние кои постапувале незаконито, но таа сè уште не може да го стигне укажувачот. Тој не само што

остана без своето работно место поради тоа што укажа на оваа корупција, туку во 2010 година доби и тужба за клевета затоа што јавно зборуваше за овој случај. Се разбира, го загуби и овој спор, но неговиот случај беше повод за ТИ-М да започне со поревносно застапување на идејата за заштита на укажувачите.

ФАКУЛТЕТ ЗА БЕЗБЕДНОСТ ПРИ УКЛО

Фросина Ташевска-Ременски во 2012 година била избрана на функцијата продекан на Факултетот за безбедност при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола. Набргу потоа открила криминал вреден четири милиони евра. Имено, во 2010 година Министерството за образование и наука распишало оглас за јавна набавка со која требало да се опремаат три лаборатории на факултетот: една со скенирачки електронски микроскоп, друга со опрема за испитување отпечатоци од папиларни линии и трета којашто требало да овозможи пресретнување електронски комуникации. Јавната набавка била извршена во февруари 2010 година, при што на нивното пуштање во употреба, покрај премиерот на РМ, присуствувале и претставници од Министерството за образование и наука и од Министерството за внатрешни работи.

Г-ѓа Ременски, која е и професор на истиот факултет, во декември 2013 година при подготовката на документацијата за акредитација на нова наставна програма за која биле потребни новите лаборатории, забележала дека опремата од јавната набавка никогаш не била доделена, ниту стигнала на факултетот. Всушност, целата опрема од тогаш непознати причини веднаш му била предадена во владеење на Министерството за внатрешни работи.

Продеканката забележала дека не постои никаква документација која потврдува дека било извршено какво било примопре-

Фросина Ташевска-Ременски во 2012 година била избрана на функцијата продекан на Факултетот за безбедност при Универзитетот „Св. Климент Охридски“ во Битола. Набргу потоа открила криминал вреден четири милиони евра.

давање на спорната опрема. Своето откритие го пријавила кај Ректоратот на универзитетот, кој ветил дека ќе го разреши случајот.

Наместо разврска и откривање на причините поради кои недостасува опремата, веќе на 15 март 2013 година Ректорот на универзитетот ги разрешил деканот на факултетот и продеканите. Образложението било дека постојат незаконитости во работењето од причина што не постоела документација за соработка со Институтот за судска медицина. Иако ректорот прво им дал рок од осум дена да ги отстранат недостатоците, а тие ги отстраниле во рок од два дена, по поминувањето на тие осум дена, тој сепак им го врачил решението за разрешување. Пред да заврши жалбената постапка, на 7 април 2013 година одлуката ја потврдил и Сенатот на универзитетот.

Во меѓувреме и просветниот инспекторат извршил надзор над постапката за разрешување од функцијата на деканот и продеканите. Утврдил дека недостатоците биле отстранети во дадениот рок, но таквиот записник го добиле предоцна, на 9 април, кога веќе била завршена и неуспешната жалбена постапка.

Во немоќта да ја најде правдата пред институциите, г-ѓа Ременски се обратила до ТИ-Македонија. Во постапката биле испратени голем број претставки и барања за пристап до информации од јавен карактер. Преписката со институциите траела околу една година, исполнета со многу непочитување на законски пропишаните рокови за доставување на информациите, за на крајот како резултат од неа да се добијат контрадикторни информации.

Имено, на барање на ТИ-Македонија за пристап до информации од јавен карактер до Универзитетот „Св. Климент Охридски“ му беше одговорено дека спорната опрема никогаш не стигнала до нив и дека не постои документација за примопредавање на

Наместо разврска и откривање на причините поради кои недостасува опремата, веќе на 15 март 2013 година Ректорот на универзитетот ги разрешил деканот на факултетот и продеканите.

истата во владеење на Министерството за внатрешни работи. Од МВР, пак, одговорија дека таквата опрема тие ја имаат применено од страна на Универзитетот и дека за тоа постои договор.

Во врска со овој случај, Фросина Ташевска-Ременски поднела и кривична пријава до Основното јавно обвинителство во април 2015 година. Обвинителот и понатаму нема покренато обвинителен акт. Одредбите од Кривичниот законик сè уште не се применети за дејствијата од овој случај. Последици од него засега трпи само оној кој се охрабрил да го пријави криминалот.

МЕДИЦИНСКА ПЛАСТИКА

И покрај тоа што Медицинска пластика А.Д. некогаш работела рентабилно, на 14.12.2006 година за неа била отворена стечајна постапка која веќе била неизбежна. Иако на прв поглед се чинело дека компанијата веќе нема никаков имот со кој може да се раздолжи со доверителите во стечајната постапка, стечајниот управник Миодраг Ѓорѓески забележал дека таа сепак располага со некаков имот. Знаел дека со поништување на одредени правни дејствија можел да се врати и дел од изгубениот имот поради кој компанијата останала неликвидна.

Видно од документацијата која тој лично ја доставил до ТИ-Македонија, предлогот за отворање стечајна постапка над Медицинска пластика бил поднесен многу подоцна отколку што тоа го предвидува Законот за стечај. Во него е пропишан рок од 45 дена откако трговското друштво станало инсолвентно, а во овој случај предлогот е поднесен речиси две години по блокирањето на сметката на фирмата. За тој период нејзиниот имот бил префрлуван на фирми блиски до членовите на управниот одбор на Медицинска пластика А.Д. Најголем дел од префрлувањето на имотот завршувало на контото на Тетовска банка

Фросина Ташевска-Ременски поднела и кривична пријава до Основното јавно обвинителство во април 2015 година. Обвинителот и понатаму нема покренато обвинителен акт. Одредбите од Кривичниот законик се уште не се применети за дејствијата од овој случај. Последици од него засега трпи само оној кој се охрабрил да го пријави криминалот.

Раскрчувањето на имотот на Медицинска пластика А.Д. влече корени уште од стечајната постапка на А.Д. Југохром, во чии рамки функционираше и Медицинска пластика. Симптоматично е што и во двете стечајни постапки се јавува едно исто лице како стечаен судија – Томислав Бошковски.

А.Д. Тетово и Тетекс кредитна банка А.Д. - Скопје, два субјекти кои денес се споени во еден субјект – ТТК банка А.Д. - Скопје.

Раскрчувањето на имотот на Медицинска пластика А.Д. влече корени уште од стечајната постапка на А.Д. Југохром, во чии рамки функционираше и Медицинска пластика. Симптоматично е што и во двете стечајни постапки се јавува едно исто лице како стечаен судија – Томислав Бошковски. Уште при стечајната постапка за ОП ХЕК Југохром тој утврдил различно право за подмирување на долгот од 146 милиони денари за доверителот Тетовска банка А.Д. - Тетово врз основа на наведен договор за кредит склучен помеѓу ОП ХЕК Југохром и Стопанска банка А.Д. - Битола, иако така склучениот договор е невалиден поради тоа што е донесен без одлука на работнички совет и во кој е заложено земјиште чиј доминантен сопственик е РМ, а со истото решение Тетовска банка добила можност прва да го подмири долгот пред Агенцијата за санација на банки. За да се прикрие неговата невалидност, овој договор е заменет со нов во кој на необјаснив начин на местото на Стопанска банка А.Д. - Битола се појавува Тетовска банка А.Д. - Тетово.

Во тоа време, на 17 ноември 2003 година било донесено и решение за временна мерка – забрана за продажба на имотот на Медицинска пластика како дел од Југохром, но тоа решение било укинато веќе следниот ден, на 18 ноември 2003 година. Само два часа по неговото укинување е одржано јавно наддавање за продажба на имотот каде што како единствен понудувач се јавува Лилјана Трповска, претставник на Тетовска банка. Инаку Лилјана Трповска е сопруга на Борислав Трповски, кој во тоа време е пратеник во Собранието на РМ, генерален директор на Тетекс и е член на надзорниот одбор на Медицинска пластика.

Кога во 2006 година бил отворен стечајот над Медицинска пластика, за стечаен управник бил назначен Миодраг Ѓорѓески, кој

во случајов се јавува како укажувач. Тој по разгледувањето на документацијата ги утврдил горенаведените неправилности и започнал со побивање на правните дејствија согласно Законот за стечај. Тужбата со која се обидел да го врати имотот на Медицинска пластика кој на незаконит начин ѝ припаднал на Тетовска банка (сега веќе преименувана во ТТК банка) била одбиена од Основниот суд Тетово, но Апелациониот суд предметот го вратил на повторно одлучување пред првостепениот суд со упатства за понатамошно постапување. Основниот суд Тетово одлучил на идентичен начин, по што Апелациониот суд ја преиначил пресудата при што ги утврдил неправилностите и имотот требало да ѝ се врати на Медицинска пластика А.Д. ТТК банка поднела жалба до Врховниот суд, која била усвоена и со тоа оспорениот имот останал во сопственост на ТТК банка.

Стечајниот управник Ѓорѓески не застанал овде и се обидел имотот да го врати преку повторување на постапката. Како нов доказ приложил решение од Основниот суд Тетово од 2005 година според кое имотот на Медицинска пластика е заложен под хипотека за кредит кој го зел Југохром, па според Законот за гарантирање на инвестицијата, тој ѝ припаѓа на државата преку Агенцијата за санација на банки која го презела тој кредит.

Упорноста на стечајниот управник сега веќе почнала да резултира и со сè поголеми притисоци. Првата пречка со која се соочил била кога му било наложено да ги испразни просториите во кои се чувала документацијата поврзана со стечајот на фирмата. Не му било дозволено да влезе во овие простории вкупно 14 дена, а со судска одлука успеал да се избори за правото да добие пристап до неа и да го доврши стечајот.

Кога веќе увидел дека неговите обиди да го врати назад незаконито отуѓениот имот на фирмата над која ја спроведува стечајната постапка е невозможен поради отпорот на институци-

Миодраг Ѓорѓески, кој во случајот на Медицинска пластика се јавува како укажувач по разгледувањето на документацијата утврдил неправилности и започнал со побивање на правните дејствија согласно Законот за стечај.

Упорноста на стечајниот управник резултирала и со сè поголеми притисоци.

Стечајниот управник Миодраг Ѓорѓески „свирнал со свирчето“, им укажал на криминалот на сите надлежни институции и очекувал прекршителите да одговараат за она што го сториле согласно законот. Наместо тоа, бил разрешен од позицијата стечаен управник во оваа постапка, но неговата борба продолжила да произведува последици и понатаму

Поседува обемна документација која дава простор за основано сомневање дека неговите тврдења во врска со кривичните дела се вистинити, па затоа и не се плаши отворено да зборува за тоа.

те, тој одлучил да поднесе и кривични пријави против оние кои прекршувајќи го Законот за стечај, го прекршиле и Кривичниот закон на РМ. Неговите пријави секогаш биле одбивани од Основното јавно обвинителство со образложение дека во нив не се содржани обележја на кривични дела за кои се гони по службена должност или дека пријавата не е поднесена од овластено лице, но тој бил доста упорен и со поднесување жалба на решенијата на обвинителството. Неговата решеност била знак за организираната група дека е време тој да биде отстранет. Тоа го решиле на начин што Основниот суд Тетово побарал од него да се јави во судот преку известување истакнато на огласната табла во судот, тој тоа известување не го видел, па добил решение со кое бил разрешен од функцијата стечаен управник во стечајната постапка за Медицинска пластика А.Д.

Истовремено бил одбиен неговиот предлог за повторување на постапката, а новите сопственици на имотот формирале ново правно лице - Медицинска пластика Нова, која продолжила со работа.

Стечајниот управник Миодраг Ѓорѓески „свирнал со свирчето“, им укажал на криминалот на сите надлежни институции и очекувал прекршителите да одговараат за она што го сториле согласно законот. Наместо тоа, бил разрешен од позицијата стечаен управник во оваа постапка, но неговата борба продолжила да произведува последици и понатаму. Иако претходно работел на над десет стечајни постапки годишно, по стечајот на Медицинска пластика, во последните шест години до неговото пензионирање во 2014 година добил за работа само три стечаи, а и за нив не добил паричен надомест. Не добил никаква законска заштита затоа што никогаш не ја ни побарал. Поседува обемна документација која дава простор за основано сомневање дека неговите тврдења во врска со кривичните дела се вистинити, па затоа и не се плаши отворено да зборува за тоа.

Тој се обрати во ТИ-Македонија во февруари 2015 година, кога веќе ги претрпел негативните последици, но сè уште сакал да ја истера правдата до крај. Дошол во ТИ-Македонија надевајќи се дека организацијата ќе може да издејствува понатамошно процесуирање на предметот. Сепак, институциите и понатаму не покажуваат интерес за оваа постапка. Делата веќе се пред застарување, а единствениот кој досега се соочил со последици останува укажувачот Миодраг Ѓорѓески.

Институциите и понатаму не покажуваат интерес за оваа постапка. Делата веќе се пред застарување, а единствениот кој досега се соочил со последици останува укажувачот Миодраг Ѓорѓески.

ЗАКЛУЧОК

Лицата коишто укажале на ризици од корупција во минатото беа недоволно заштитени. Сите тројца укажувачи од погоре опишаните случаи презеле дејства за да ги алармираат надлежните институции, но наместо да се процесуираат нивните пријави согласно законите, тие се соочиле со губење на своите работни места, уназадување во кариерата, губење на работните спорови, па дури и тужби за клевета. Доколку во времето кога секој од овие тројца укажувачи пријавувал корупција и криминал важеа одредбите предвидени со новиот Закон за заштита на укажувачи, тие немало да бидат изложени на овие ризици.

Потенцијалните укажувачи се обесхрабрани да пријават корупција. Недостатокот на заштита им остава простор на нивните работодавачи или соработници да ја злоупотребат својата позиција на моќ и да се спротивстават на пријавувањето. На таков начин не се создава амбиент кој е поволен за борба против корупцијата. Тој ги обесхрабрува потенцијалните укажувачи да пријавуваат. Им дава до знаење дека нивната етика нема да им се исплати, односно дека со тоа се впуштаат во долг процес од којшто многу веројатно ќе излезат како единствените губитници. Заштитеното пријавување не значи и соодветна правна разрешница на пријавените случаи, но доколку овие луѓе и некои други кои биле во иста таква ситуација не трпат последици за укажувањето, тогаш може да се очекува дека многу повеќе граѓани ќе се охрабрат да се вклучат во борбата против корупцијата. Имајќи го ова предвид, донесувањето на Законот за заштита на укажувачите може да направи пресврт во овој процес. Тој ќе почне да се применува од 10 март 2016 година, период по кој секој оној којшто располага со информации во контекст на неговиот работен однос, ќе може да добие заштита во рамките на законот.

Лицата коишто укажале на ризици од корупција во минатото беа недоволно заштитени

Потенцијалните укажувачи се обесхрабрани да пријават корупција.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

Документацијата која клиентите ја приложиле до ТИ-Македонија

Законот за заштита на укажувачите (Сл. весник на РМ бр. 196/2015)

Кривичниот законик на РМ (Сл. весник на РМ бр. 37/1996)

Законот за спречување на корупцијата (Сл. весник на РМ бр. 28/02)

Законот за заштита на сведоци (Сл. весник на РМ бр. 38/2005)

Законот за кривичната постапка (Сл. весник на РМ бр. 150/2010)

ПРОФИЛ НА АВТОРОТ

ПЕТАР ТОДОРОВСКИ е правен советник во Транспаренси интернешнел Македонија. Високо образование завршил на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во 2011 година, а потоа стажирал во Апелациониот суд Скопје пред да положи правосуден испит во 2013 година. Во Транспаренси интернешнел Македонија работи на проектот на Центарот за застапување и правна помош, кој нуди правни совети на лица кои се соочуваат со корупција.

